

Dopady nočního osvětlování na životní prostředí

J. Hollan, Hvězdárna a planetárium M. Koperníka v Brně

2009

Střídání dne a noci, světla a tmy: základní rytmus světa

Rozsah v přírodě:

- za jasného počasí 30 tisíc až 100 tisíc luxů ve dne
- v noci pak tisícinu luxu
- zataženo: třikrát až třicetkrát méně
- poměr mezi dnem nocí: tři milióny až miliarda
- při úplňku v noci desetina luxu (stokrát menší poměr den/noc)

Rozsah v interiérech:

- bez umělého osvětlení ve dne jednotky až tisíce luxů
- v noci stotisíciny luxu
- s umělým osvětlením kdysi v noci desetiny až jednotky luxů
- dnes ve dne v noci desítky až stovky luxů

Umělé venkovní osvětlování

- kdysi jen pro slavnostní příležitosti
- nebo v úzkých vysokých (čili temných) uličkách
- pak svítilylnem v centrech velkoměst
- a elektřinou postupně i v liduprázdných místech, pořád...

Jeho výhody

- lidé nežijící v přírodě „do tmy“ chodí neradi, i dospělí
- tma byla plná strašidel, duchů, dnes: vrahů, násilníků, lupičů...
- lépe vidět na cestu usnadňuje chůzi i jízdu
- ale světlo kriminalitu nezahání, naopak

a nevýhody

- ztráta přírodního nočního prostředí (vymírání druhů, ekosystémů, kultury, kvality života)
- úplné vymizení jeho znalosti
- horší viditelnost a orientace vinou oslňování
- ztráta kontaktu s vesmírem
- ohromné výdaje
- a emise skleníkových plynů
- a také velké zhoršení zdraví populace vinou nedostatku tmy

První postředy, že „máme problém“ – šedesátá léta

1987 Stevens, 2008... Kloog et al

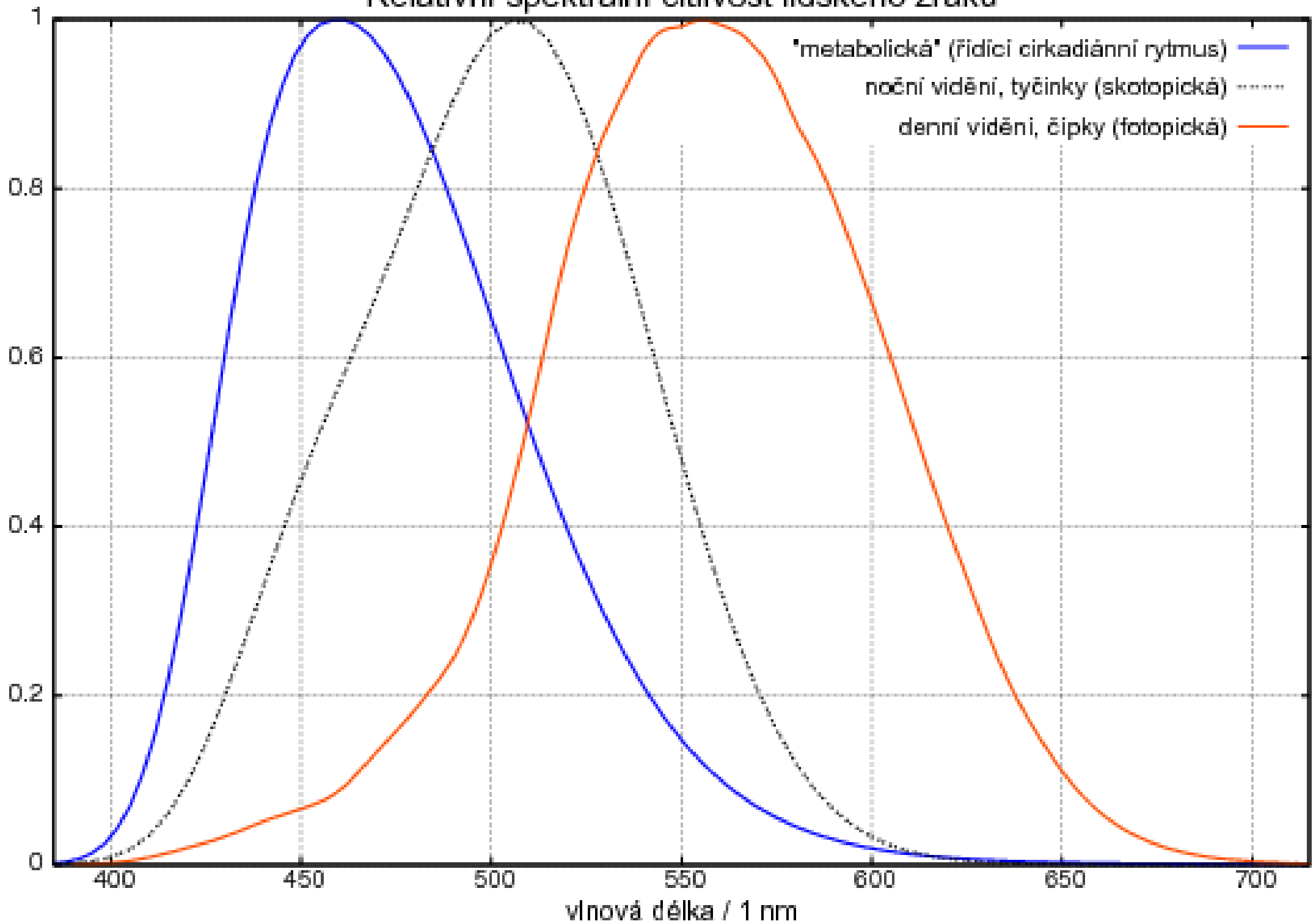
ilustrace: Jen slabé světlo svědčí životu města (Benátky, Toronto)

Není to povinnost, jen zvyk

Cirkadiánní rytmus: co to je, co jej ovlivňuje

Tři druhy receptorů světla

Relativní spektrální citlivost lidského zraku

Fitrování na noc

Kolik světla už neruší spánek?

(mučení světlem - nacisté, komunisté, atd.)

Dopady nedbalého svícení (2003, tisíc osob z celé ČR)

- **poruchy spánku** u statisíců osob, působené venkovním osvětlením jako jednou ze dvou hlavních subjektivně udávaných příčin,
- nežádoucí, nedostatečně potlačené světlo do ložnic, postihující dalšího třičtvrtě miliónu lidí,
- potřebu nočního zatemňování ložnic, které jako dostatečně účinné používají další dva milióny osob,

Tři druhy osvětlení, aby neškodilo zdraví

- doplnění či náhrada denního světla: bílé, silné
- slabé žluté od západu Slunce do jeho východu: pro práci, na čtení
- velmi slabé bílé pro noční orientaci: obdoba měsíčního svitu

Nutnost regulace: jen tolik světla, kolik je zrovna nutno

Znečištění nočního prostředí

uměle přidaným světlem:

jediné znečištění, které dosud rychle roste.

Růst by měl být zastaven a obrácen v pokles,
abychom se dostali na udržitelnou cestu.

Podobnosti s emisemi fosilního uhlíku.

Oba polutanty byly považovány před 30 lety za neškodné,
oba jsou velmi nebezpečné.

Řešení: přestat plýtvat, začít se chovat odpovědně

Pravidla by měla být v zákoně (leckde jsou):

- **Nesvítit vodorovně a nahoru**
- Používat jen tolik světla, kolik vyžadují bezpečnostní normy, a ne více než 1 nit nebo 10 luxů v ostatních případech
- Zajistit, že se množství světla dá během noci podstatně snížit
- Stanovit limit pro jas reklam
- Zvláště zranitelné lokality chránit provizorními opatřeními ihned
- Umožnit obcím, aby mohly napravit i dnešní stav

Normy nepomáhají, naopak (nápověda: kdo je tvoří?)

Dobrá zkušenost z Lombardie od roku 2000

Dobré i špatné příklady z Brna

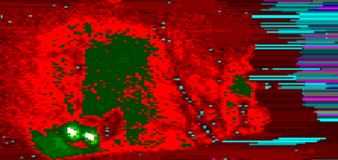
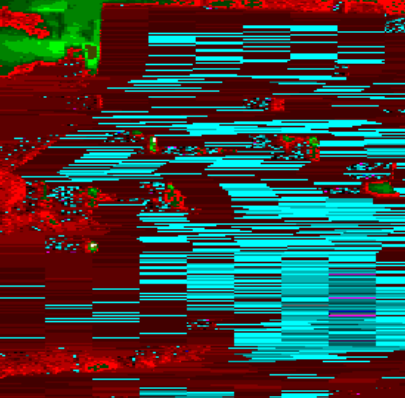
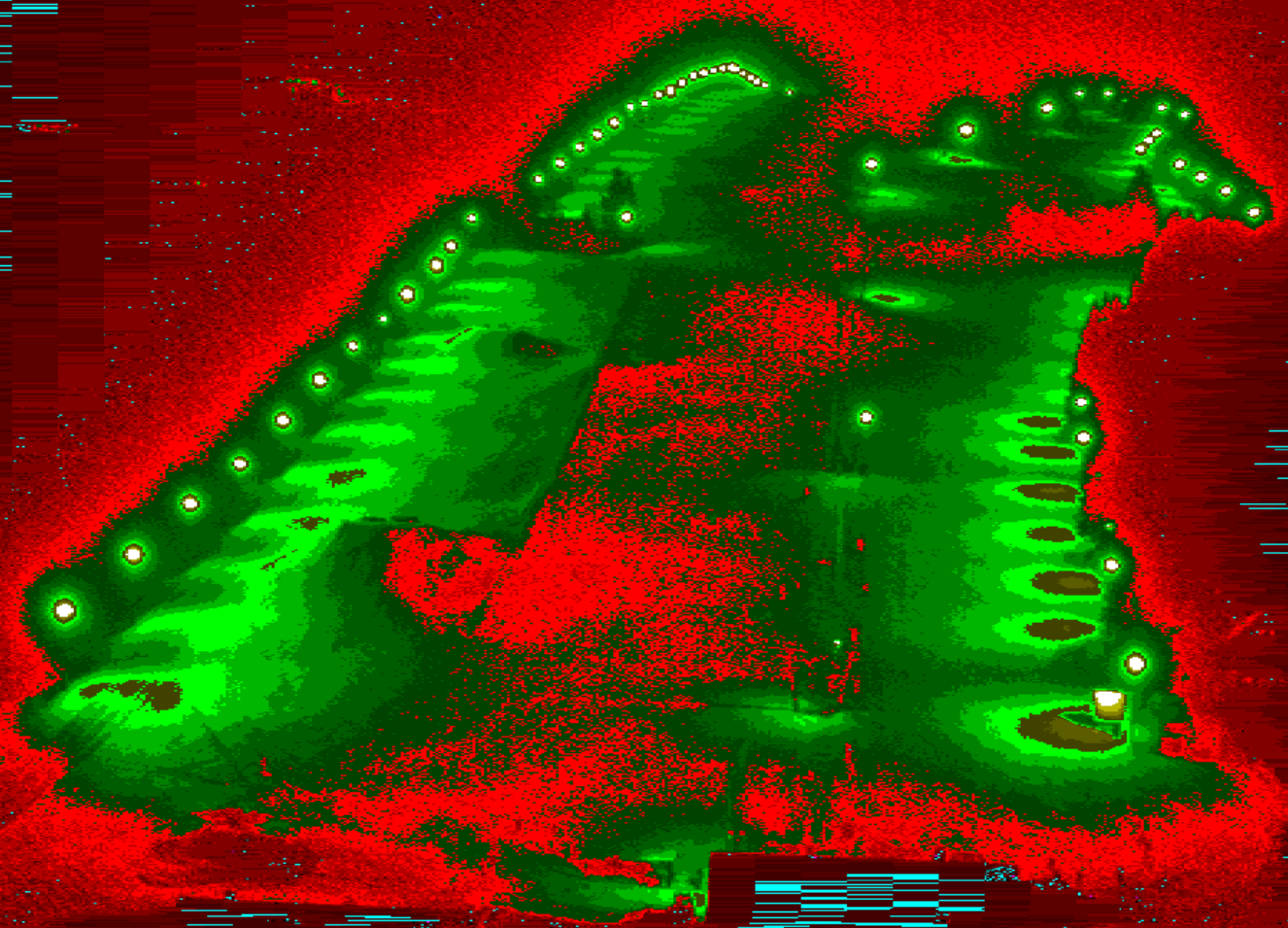
Noční prostředí Krkonoš

2× až 10000× více světla než v přírodě

v noci zmizí žádoucí dominanty, vyvstanou lampy

dvě silně osvětlené sjezdovky přidají více světla než zbytek světa

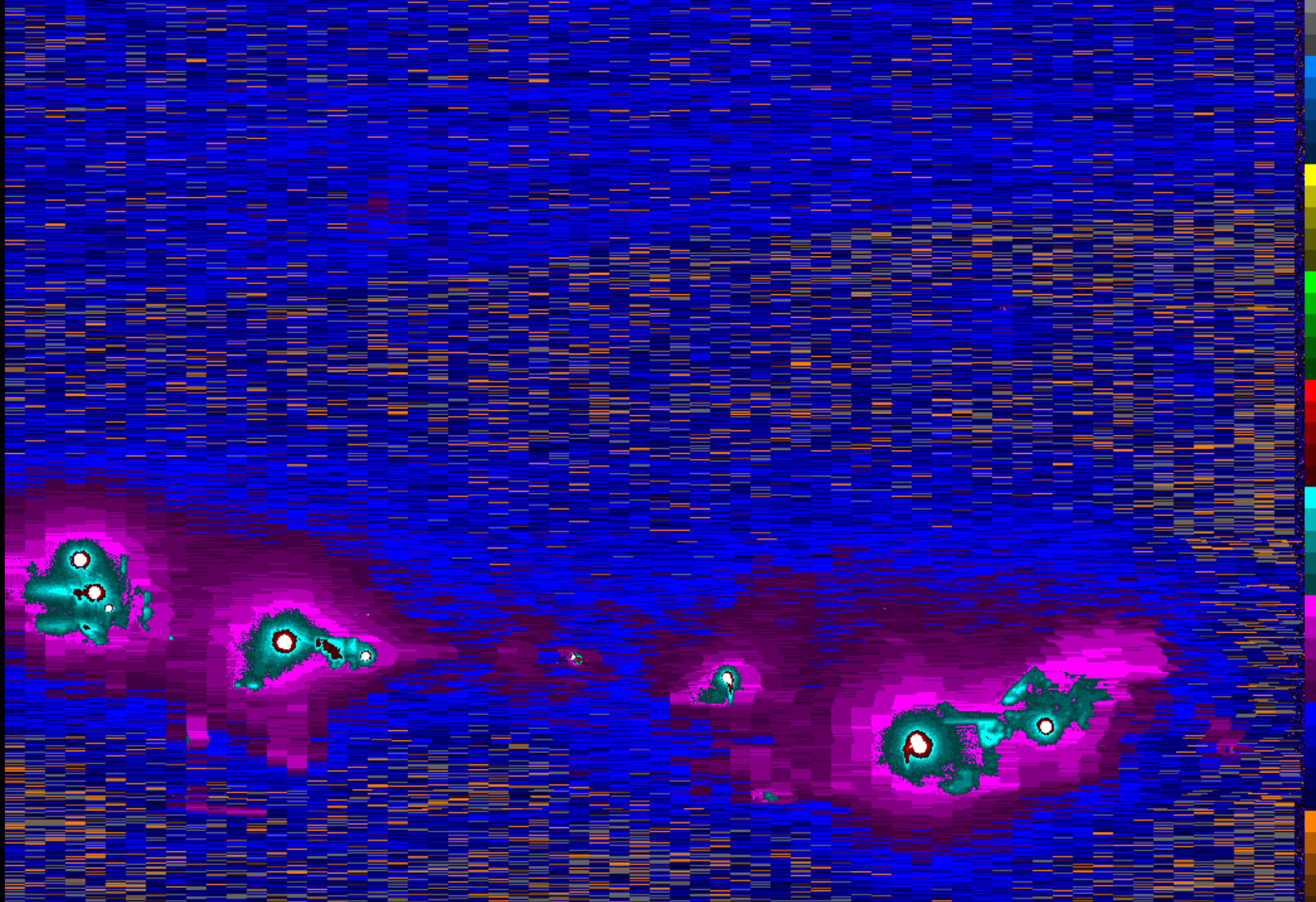

1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	8	22	34	50	76	96	87	64	33	9
	0.315	0.420	0.524	0.719	1.04	1.24	1.15	0.888	0.565	0.277
2	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	14	27	44	68	124	158	131	90	40	0
	0.339	0.444	0.602	0.927	1.61	1.98	1.64	1.18	0.602	0.215
3	0	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	15	30	52	98	276	314	241	141	42	0
	0.363	0.505	0.794	1.36	6.39	6.50	4.33	2.60	0.624	0.120
4	0	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	15	33	65	160	649	360	385	284	38	0
	0.344	0.521	0.937	2.70	9.52	5.48	6.02	7.57	0.614	0.0906
5	0	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	17	36	89	663	513	313	428	78	27	0
	0.329	0.547	1.23	10.7	7.24	4.71	6.16	1.38	0.441	0.0961
6	0	6	6	6	6	6	6	6	6	6
	16	49	168	1088	340	329	764	58	14	0
	0.325	0.704	3.58	14.3	4.95	4.92	11.8	0.850	0.342	0.0688
7	0	7	7	7	7	7	7	7	7	7
	18	77	587	820	290	452	1082	64	9	0
	0.345	1.23	11.1	12.3	3.78	5.96	15.3	1.06	0.280	0.0716
8	0	8	8	8	8	8	8	8	8	8
	21	131	1283	393	253	380	1152	101	13	0
	0.362	4.24	15.3	5.50	3.05	4.98	17.5	3.16	0.317	0.0680
9	0	9	9	9	9	9	9	9	9	9
	23	166	1102	357	294	446	944	155	16	0
	0.423	4.14	15.2	4.76	3.51	6.09	18.8	5.02	0.339	0.0693
10	0	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	29	120	191	232	342	230	251	172	31	0
	0.533	1.67	2.91	2.77	4.87	2.56	3.08	2.30	0.575	0.0434
11	0	11	11	11	11	11	11	11	11	11
	4	58	34	51	75	30	43	80	41	0
	0.196	0.868	0.698	0.963	2.69	0.706	0.841	1.09	1.13	0.0777
12	0	12	12	12	12	12	12	12	12	12
	0	11	20	31	71	26	26	88	106	0
	0.0838	0.255	0.348	0.508	1.25	0.518	0.564	1.49	1.85	0.0692
13	0	13	13	13	13	13	13	13	13	13
	0	0	12	26	38	29	22	56	50	24
	0.0727	0.108	0.278	0.419	0.691	0.552	0.418	1.69	1.16	0.463
14	0	14	14	14	14	14	14	14	14	14
	16	27	28	30	28	36	40	32	24	18
	0.405	0.474	0.507	0.530	0.519	0.616	0.638	0.564	0.445	0.414

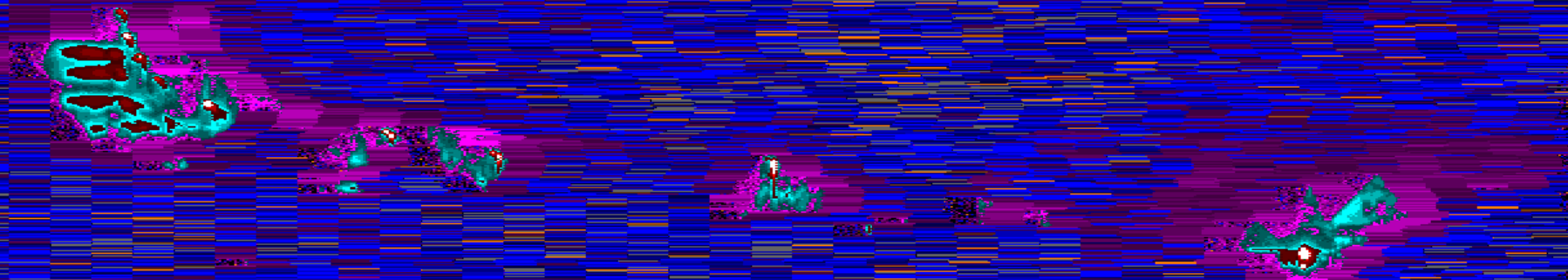
Dobrá náhrada starých lamp novými: Hostětín
(Snímky před náhradou Nikon 990, po náhradě Fuji S5000)

20

– úžasné zlepšení:

10× nižší imise,

25× méně „přímého“ světla (jde dnes hlavně o osvětlené vršky sloupů)

i když na vozovku dopadá dnes 3× více světla...

a to při spotřebě elektřiny snížené o třetinu

Noc je dobrá a pěkná věc.

Tu a tam ji lze občas zpříjemnit či zkrášlit,
pokud ji tím ale mnohem víc nepokazíme.

Zprávy pro MŽP a KRNAP: <http://amper.ped.muni.cz/noc>

<http://urbanwildlands.org>

<http://amper.ped.muni.cz/bajc>

<http://savethenight.eu>

<http://www.veronica.cz/noc>